

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W RZESZOWIE

LRZ.410.6.5.2024

Pan
Paweł Podstawski
Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Jaśle
ul. Rynek 18
38-200 Jasło

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/080 – Przeciwdziałanie przemocy domowej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaśle ¹ ul. Rynek 18, 38-200 Jasło
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Podstawski, Dyrektor PCPR ² , od 1 września 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym współpraca z innymi podmiotami. 2. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, a także pozostałych programów z tego zakresu. 3. Ochrona osób doznających przemocy domowej, w tym zapewnienie im miejsc w ośrodkach wsparcia lub interwencji kryzysowej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023 ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli ⁵ Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Marek Sikora, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/33/2024 z 13 marca 2024 r. (akta kontroli: tom I, str. 3-5)

---

¹ Dalej: PCPR lub Centrum.

² Dalej: Dyrektor.

³ Dla realizacji celów kontroli wykorzystywano dowody z okresu wcześniejszego w zakresie związanym z przedmiotem kontroli.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁵ Dalej też: NIK.

II. Ocena ogólna⁶ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W kontrolowanym okresie PCPR co do zasady realizowało zadania Powiatu Jasielskiego⁷ w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o *przeciwdziałaniu przemocy domowej*⁸ jednak nie zawsze podejmowało wszystkie wymagane działania i nie zawsze wykonywało je rzetelnie. Sposób organizacji PCPR pozwalał na wykonywanie zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej. Pracownicy zajmujący się przedmiotową problematyką posiadali odpowiednie wykształcenie oraz podnosili swoją wiedzę w tym zakresie, uczestnicząc w szkoleniach i konferencjach. Centrum stale i doraźnie współdziałało z różnymi podmiotami w celu przeciwdziałania tej przemocy.

Środki na realizację przeciwdziałania przemocy domowej⁹ planowano w budżecie w proponowanej przez PCPR wysokości. Ponadto Powiat corocznie pozyskiwał dotację z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej na program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową. Sposób ewidencji wydatków na przeciwdziałanie przemocy domowej utrudniał jednak dokładne określenie ich skali.

Centrum opracowało i realizowało Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025¹⁰ oraz Powiatowy Program Promujący Prawidłowe Metody Wychowawcze w Rodzinach Zagrożonych Przemocą na lata 2021-2025¹¹ po rozpoznaniu, w przeprowadzonej diagnozie zjawiska przemocy domowej w powiecie jasielskim¹², jednak nie na cały okres, ponieważ do kwietnia 2021 r. nie przedłożono projektów tych Programów Zarządowi Powiatu w Jaśle¹³. Programy te zawierały cele w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz wskaźniki ich realizacji. Wskaźniki te określono w sposób uniemożliwiający pomiar poziomu ich osiągnięcia, co jednocześnie nie pozwalało na ustalenie, jaki poziom będzie zadawalający oraz monitorowania go.

Corocznie w ramach monitoringu przedstawiano wykonane w ramach tych Programów działania, nie dokonując jednak oceny ich skuteczności, co było niezgodne z postanowieniami Programów. W okresie objętym kontrolą nie przeprowadzono ewaluacji Programu Promującego Metody Wychowania, a ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy dokonano jednorazowo za lata 2021-2023.

Centrum prowadziło ewidencję księgową w sposób umożliwiający ustalenie kosztów realizowanych programów oraz zadań w podziale na zadania własne i zadania zlecone, z tym że wydatki ujęte w rozdziale 85205¹⁴ klasyfikacji budżetowej nie obejmowały wszystkich poniesionych na realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze.

Powiat corocznie zapewniał opracowanie Powiatowego programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w Powiecie

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁷ Dalej: Powiat.

⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 424. Dalej: *ustawa o przeciwdziałaniu przemocy*. Do 22 czerwca 2023 r. ustawa nosiła tytuł *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* i takiej nomenklatury używano też w jej treści. Ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o *zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 535) dokonano również szeregu innych zmian przepisów *ustawie o przeciwdziałaniu przemocy*.

⁹ W rozdziale 85205 klasyfikacji budżetowej.

¹⁰ Przyjęty do realizacji uchwałą nr XLII/297/2021 Rady Powiatu w Jaśle (dalej: Rady Powiatu) z 23 kwietnia 2021 r. Dalej: Program Przeciwdziałania Przemocy.

¹¹ Przyjęty do realizacji uchwałą nr XLII/296/2021 Rady Powiatu z 23 kwietnia 2021 r. Dalej: Program Promujący Metody Wychowawcze.

¹² Dalej: powiat.

¹³ Dalej: Zarząd Powiatu.

¹⁴ Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Jasielskim¹⁵, jednak nie na cały okres, ponieważ do maja 2021 r. i 2022 r. oraz do lipca 2023 r. PCPR nie przedkładało projektów tego Programu Zarządowi Powiatu. Zabezpieczano u Wojewody Podkarpackiego¹⁶ środki dotacji na jego wykonanie, jednak z powodu braku uczestników, nie dochodziło do jego realizacji.

PCPR prawidłowo wywiązywało się z obowiązku zapewnienia miejsc w ośrodku wsparcia osobom doznającym przemocy domowej. Nie zorganizowano, ze względu na ograniczenia finansowe, na terenie powiatu miejsc umożliwiających udzielenie stacjonarnej pomocy ofiarom przemocy domowej, w tym schronienia, pomimo wskazywania corocznie braku takich miejsc jako czynnika utrudniającego skuteczną pomoc tym ofiarom.

Centrum posiadało wiedzę o funkcjonowaniu na terenie powiatu innych placówek wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, z którymi współpracowało.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym współpraca z innymi podmiotami

Opis stanu faktycznego

1.1.

Zadaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w powiecie zajmowało się PCPR, w szczególności Ośrodek Interwencji Kryzysowej¹⁸ działający w strukturze organizacyjnej Centrum¹⁹. Zasady organizacji pracy Centrum w tym zakresie uregulowane zostały w Statucie PCPR²⁰, Regulaminie organizacyjnym PCPR²¹ oraz w Procedurach udzielania pomocy w OIK²².

Do zadań Ośrodka, ustalonych w Statucie, należało m.in. opracowanie projektu i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej, podejmowanie zespołu interdyscyplinarnych działań na rzecz osób będących w stanie kryzysu, współpraca z właściwymi instytucjami w środowisku (sąd, pomoc społeczna, szkoła, prokuratura) w celu udzielenia skutecznej i wielopłaszczyznowej pomocy oraz udzielanie specjalistycznego poradnictwa w ramach interwencji kryzysowej.

Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym Ośrodkowi powierzono realizację zadań Powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym w szczególności zadań własnych Powiatu wymienionych w art. 6 ust. 3 pkt 1-3 ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy* oraz zadań zleconych²³ wymienionych w art. 6 ust. 4 pkt 2 ww. ustawy. Pozostałe zadania Powiatu dotyczące przeciwdziałania przemocy, tj. wymienione w art. 6 ust. 3 pkt 4 oraz ust. 4 pkt 1, 3 i 4²⁴ ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy*, nie zostały wskazane wprost w uregulowaniach wewnętrznych PCPR.

¹⁵ Uchwała Rady Powiatu: nr XLV/305/2021 z 27 maja 2021 r. (program na 2021 r.), nr LX/428/2022 z 30 maja 2022 r. (program na 2022 r.), nr LXXVIII/566/2023 z 24 lipca 2023 r. (program na 2023). Dalej: program korekcyjno-edukacyjny.

¹⁶ Dalej: Wojewoda.

¹⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁸ Dalej: Ośrodek lub OIK.

¹⁹ Ośrodek nie posiadał swojego kierownika.

²⁰ Nadanym przez Radę Powiatu.

²¹ Uchwalonym przez Zarząd Powiatu.

²² Wprowadzonych przez Dyrektora. Dalej: Procedury udzielania pomocy w OIK.

²³ Zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat.

²⁴ Zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej (zadanie własne), tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz o ich ukończeniu (zadania zlecone).

Starosta Jasielski wyjaśnił, że zadania, o których mowa powyżej nie zostały wpisane do Regulaminu organizacyjnego Ośrodka, ponieważ do tej pory nie były realizowane, a w sytuacji gdy zadania te będą wykonywane, odpowiedzialny za ich realizację będzie OIK i wówczas dokonane zostaną zmiany w ww. Regulaminie.

W ocenie Dyrektora, mając na uwadze brak realizacji powyższych zadań, na chwilę obecną nie ma konieczności dokonywania uregulowań w powyższym zakresie w zasadach organizacji pracy PCPR.

Procedura udzielania pomocy w Ośrodku wskazywała m.in. formy i zasady udzielania pomocy świadczonej w OIK, zasady interwencji kryzysowej podczas udzielania pomocy osobie doznającej przemocy domowej oraz wobec osoby stosującej przemoc, a także procedury kierowania do specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej.

(akta kontroli: tom I, str. 6-68, 97-101; tom II, str. 602-606)

W PCPR na koniec 2023 r. zatrudnionych było 18 pracowników, z tego zadania z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej realizowało, zgodnie z zakresami czynności, trzech pracowników OIK: pedagog, psycholog²⁵ oraz pracownik socjalny²⁶. Ponadto do obowiązków radcy prawnego PCPR należało zapewnienie pomocy prawnej rodzinom doznającym przemocy oraz wszystkim poszkodowanym w wyniku zdarzeń traumatycznych. Dyrektor wyjaśnił, że w zależności od potrzeb, zadaniami związanymi z przeciwdziałaniem przemocy zajmują się również pracownicy Zespołu ds. rodzinnej pieczy zastępczej PCPR, w zakresie pieczy zastępczej i umieszczenia w nich dzieci.

(akta kontroli: tom I, str. 6-10, 69-92)

Psycholog zatrudniona była od 1 września 2022 r. Wcześniej, od 10 listopada 2005 r. osoba ta była zatrudniona w Ośrodku na stanowisku pedagoga²⁷. Ukończyła m.in. jednolite studia magisterskie na dwóch kierunkach, tj. pedagogika w zakresie resocjalizacji oraz psychologia specjalność psychologia kliniczna oraz osobowości, a także Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (dla zaawansowanych) i Szkołę Zintegrowanej Psychoterapii Uzależnień Uniwersytetu SWPS. Uzyskała certyfikaty specjalisty Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych²⁸ w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz specjalisty psychoterapii uzależnień. Ukończyła szkolenie dla mediatorów²⁹.

Dyrektor wyjaśnił, że PCPR po zakończeniu współpracy z wcześniej zatrudnionym psychologiem (30 września 2020 r.) zamierzał powierzyć to stanowisko pedagog, która była w trakcie uzyskiwania dyplomu psychologa, a przemawiały za tym dotychczasowa współpraca, bardzo duże kompetencje, a przede wszystkim umiejętność pracy z osobami doświadczającymi problemu przemocy domowej.

Pedagog została zatrudniona w Centrum od 4 maja 2021 r.³⁰ Ukończyła studia magisterskie na kierunku pedagogika o specjalności pedagogika resocjalizacyjna

²⁵ W okresie od 4 listopada 2021 r. do 30 sierpnia 2022 r. zatrudnionych było dwóch pedagogów, a od 1 września 2022 r. po ukończeniu studiów psychologicznych, jednej z tych osób zmieniono zakres obowiązków na psychologa.

²⁶ W zakresie działania Ośrodka na ¼ etatu. Ponadto w PCPR zatrudniony był jeszcze jeden pracownik socjalny, nie miał jednak przypisanych tych zadań.

²⁷ Do 31 grudnia 2012 r. w Ośrodku Interwencji Kryzysowych działającym przy Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej w Jasle, a od 1 stycznia 2013 r. do 31 sierpnia 2022 r. działającym w ramach PCPR.

²⁸ Dalej: PARPA.

²⁹ Wzięła również udział w szkoleniach związanych z tematyką przeciwdziałania przemocy domowej, w tym z zakresu pracy z osobami stosującymi przemoc domową według programu „Rodzina” oraz Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach (konsultant TSR). W latach 2014-2015 uczestniczyła w pracach Podzespołu ds. Przemocy w Rodzinie działającego w ramach Rządowego Programu Ograniczania Przemocy i Aspołecznych Zachowań „Razem bezpieczniej” oraz była wieloletnie zaangażowana na rzecz osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. W 2018 r. otrzymała statuetkę SOW-ika'2018 za osobiste sukcesy w pracy na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy oraz reagowanie na wszelkie formy dyskryminacji, agresji i naruszania praw, a tym samym dóbr osobistych drugiego człowieka.

³⁰ Na początku na trzy miesięczny staż.

z interwencją kryzysową³¹, Studium Interwencji Kryzysowej oraz Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie³².

Pracownik socjalny wykonywała swoje obowiązki w PCPR od 1 maja 2008 r., a zadania na rzecz osób i rodzin dotkniętych przemocą od 1 stycznia 2015 r. W dniu 22 czerwca 2003 r. uzyskała tytuł zawodowy w zawodzie pracownik socjalny, posiadała więc uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego³³. Ukończyła studia magisterskie na kierunku pedagogika o specjalności doradztwo zawodowe i personalne, terapia pedagogiczna z coachingiem³⁴.

(akta kontroli: tom I, str. 6-10, 70-92, 106-113)

Pracownicy Ośrodka mieli zapewnione szkolenia zawodowe z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. W okresie objętym kontrolą psycholog uczestniczyła w 16 a pedagog w siedmiu szkoleniach lub konferencjach związanych z ww. tematyką, natomiast pracownik socjalny w żadnym. Pracownik socjalny wskazała, że *jej praca nie polega na prowadzeniu konsultacji terapeutycznych ani psychologicznych, tylko na wsparciu ukierunkowanym na pomoc socjalną, nie było potrzeby, aby musiała korzystać ze szkoleń zawodowych z tego zakresu.*

Dyrektor wyjaśnił, że *bezpośrednio zagadnieniem zjawiska przemocy domowej zajmują się psycholog i pedagog. Swoją wiedzę dzielili się zarówno z pracownikiem socjalnym, jak również z pracownikami Zespołu ds. rodzinnej pieczy zastępczej. Pracownik socjalny nie zgłaszał potrzeb uczestnictwa w szkoleniach. Osoba ta dysponuje dużym doświadczeniem zawodowym w tematyce pomocowej.*

Pracownicy zajmujący się przeciwdziałaniem przemocy domowej nie uczestniczyli w szkoleniach dotyczących wypalenia zawodowego.

Psycholog wyjaśniła, że nie zgłaszała potrzeby uczestnictwa w szkoleniu z tego zakresu, ponieważ brała udział w ogólnopolskich konferencjach i szkoleniach dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej, podczas których możliwa była wymiana doświadczeń i dobrych praktyk ze specjalistami oraz omawianie trudnych i problemowych sytuacji w tym obszarze. Dodała, że jako psycholog i psychoterapeuta uzależnień, w celu rozwoju zawodowego, profesjonalnego wsparcia, dbania o dobro klientów, we własnym zakresie korzysta ze wsparcia w formie superwizji. Pedagog ze względu na krótki staż pracy nie zgłaszała potrzeby uczestnictwa w szkoleniu z zakresu wypalenia zawodowego, a pracownik socjalny nie korzystała ze szkoleń z tego zakresu, ponieważ na obecnym etapie pracy zawodowej nie widziała konieczności ani potrzeby do jego odbycia.

Dyrektor wyjaśnił, że *ww. pracownicy otrzymywali wsparcie poprzez oddelegowanie ich do uczestnictwa w szkoleniach/konferencjach, w których potrzebę i zasadność uczestnictwa wskazywali. Nie sygnalizowali natomiast potrzeby uczestnictwa w szkoleniach zapobiegających wypaleniu zawodowemu.*

Pedagog uczestniczyła w szkoleniu zorganizowanym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie³⁵, a psycholog w spotkaniu, na którym pracownicy ROPS przedstawili m.in. założenia i oczekiwane efekty procesu deinstytucjonalizacji³⁶. Pracownik socjalny miała możliwość uczestnictwa

³¹ Ukończyła studia licencjackie na kierunku pedagogika, specjalność pedagogika resocjalizacyjna z profilaktyką społeczną.

³² Ukończyła również szkolenia związane z tematyką przeciwdziałania przemocy domowej, w tym z zakresu pracy ze sprawcami przemocy z wykorzystaniem elementów metody Duluth, profilaktyki, diagnozy i terapii uzależnień behawioralnych oraz Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach.

³³ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 48, poz. 320).

³⁴ Ukończyła studia licencjackie na kierunku pedagogika, specjalność psychopedagogika z profilaktyką społeczną. Uczestniczyła również w szkoleniu na temat pracy korekcyjno-edukacyjnej z osobami stosującymi przemoc domową.

³⁵ Dalej: ROPS. Szkolenie pn. „Coaching grupowy dla przedstawicieli Jednostek Organizacyjnych Samorządu Terytorialnego”.

³⁶ Przedstawili m.in. założenia i oczekiwane efekty procesu deinstytucjonalizacji w odniesieniu do obszarów wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, wsparcia osób uzależnionych oraz wsparcia osób/rodzin w kryzysie.

w szkoleniach oferowanych przez ROPS, ale nie korzystała z tej oferty. Wyjaśniła, że zdecydowana większość szkoleń skierowana jest do rodzin zastępczych.

PCPR nie ewidencjonowało ofert szkoleń. Dyrektor wyjaśnił, że *oferty szkoleń (ze względu na ich dużą ilość), które wpływały do PCPR, w tym oferty ROPS, nie były ewidencjonowane. Trudno zatem jednoznacznie odpowiedzieć, czy w okresie objętym kontrolą do PCPR wpływały z ROPS oferty szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.*

Dyrektor ROPS poinformował, że w okresie objętym kontrolą, za pośrednictwem strony internetowej oraz zaproszeń do udziału w szkoleniach w formie pisma skierowanego do wszystkich instytucji pomocy i integracji społecznej³⁷, przekazał jedną zbiorczą ofertę czterech jednodniowych szkoleń³⁸ dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej.

(akta kontroli: tom I, str. 6-10, 93-96, 106-126)

W Programie Przeciwdziałania Przemocy we wnioskach z diagnozy zjawiska przemocy domowej³⁹ podano, że należy, w miarę możliwości, rozszerzyć zasoby kadrowe o wykwalifikowanych specjalistów w celu zwiększenia dostępu do uzyskania bezpłatnej profesjonalnej pomocy ludziom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych. W związku z tym od 4 maja 2021 r. w Centrum zatrudniona została pedagog. Dyrektor wyjaśnił, że pracownicy zajmujący się przemocą domową nie sygnalizowali już później konieczności zatrudnienia dodatkowych specjalistów,

W diagnozie tego zjawiska sporządzonej w 2024 r. za lata 2020-2023, jako jeden z lokalnych czynników utrudniających na terenie powiatu skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą domową wskazano, na podstawie informacji z ośrodków pomocy społecznej⁴⁰, nadmiar obowiązków pracowników działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz problem wypalenia zawodowego. Dyrektor wyjaśnił, że ops zwracały uwagę na ww. czynnik utrudniający skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą domową, a pracownicy PCPR, zajmujący się tą tematyką, nie sygnalizowali takiego problemu.

Dyrektor wskazał ponadto, że *w jego ocenie uregulowania wewnętrzne i obsada etatowa sprzyjały wywiązywaniu się z realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania (zapobiegania i zwalczania) przemocy domowej, o czym świadczy liczba klientów, liczba udzielonych porad i konsultacji, katalog świadczonych form pomocy specjalistycznej, efektywna współpraca z instytucjami działającymi w tym obszarze.*

(akta kontroli: tom I, str. 6-10, 93-96; tom II, str. 94-117, 147-178)

Dyrektor wymienił następujące bariery i ograniczenia (prawne, organizacyjne, finansowe) w skutecznej realizacji powierzonych zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej: brak całodobowego ośrodka oraz hostelu na terenie powiatu dla osób znajdujących się w kryzysie, w tym doznających przemocy w rodzinie, brak do 2023 r.⁴¹ narzędzia wykonawczego zobowiązującego sprawców przemocy do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym, nadmiar obowiązków pracowników działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz problem wypalenia zawodowego, a także kryzys wywołany stanem epidemii COVID-19. Wyjaśnił, że *w czasie pandemii COVID-19 osoby dotknięte przemocą domową miały utrudniony dostęp do korzystania z pomocy specjalistycznej. Mimo przyjętej formy konsultacji online nie wszystkie osoby mogły z niej skorzystać. Udzielano także*

³⁷ Z terenu województwa podkarpackiego oraz części powiatów województwa lubelskiego przypisanych ROPS.

³⁸ Pn. „Niebieska Karta – zmiany prawne”.

³⁹ Przeprowadzonej przed opracowaniem Programu Przeciwdziałania Przemocy, przedłożonego Zarządowi Powiatu 14 kwietnia 2021 r.

⁴⁰ Dalej: ops.

⁴¹ Zmiany od 22 czerwca 2023 r. wprowadzone ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.

konsultacji telefonicznych. Powodem utrudnienia była także obecność innych osób w domu, w tym stosującej przemoc.

(akta kontroli: tom I, str. 102-105, 127-131; tom II, str. 30-113)

1.2.

PCPR przy realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej współpracowało z innymi podmiotami w sposób ciągły lub sporadyczny, w tym w szczególności z: gminami z terenu powiatu oraz ich ops, Komendą Powiatową Policji w Jaśle⁴², Prokuraturą Rejonową w Jaśle⁴³, Sądem Rejonowym w Jaśle⁴⁴, Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy SOS w Lesku⁴⁵.

Pracownicy ośrodka brali udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego⁴⁶, w dwóch⁴⁷ spośród 10 gmin z terenu powiatu, na podstawie porozumień zawartych z tymi gminami. W okresie objętym kontrolą uczestniczyli w 47 posiedzeniach ZI oraz 44 grup roboczych (diagnostyczno-pomocowych). Dyrektor poinformował, że pozostałe gminy nie zwróciły się do PCPR z prośbą o uczestnictwo w pracach ZI oraz grup diagnostyczno-pomocowych.

Dyrektor wyjaśnił, że w ramach pracy w ZI Centrum na bieżąco współpracowało z Policją, Prokuraturą, Sądem, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zakładem Karnym, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Jaśle, placówkami ochrony zdrowia, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, a współpraca ta opierała się na regulaminach określających szczegółowe warunki funkcjonowania ZI oraz powoływania grup diagnostyczno-pomocowych.

(akta kontroli: tom I, str. 127-156, 349-353)

OIK corocznie pozyskiwał od podmiotów, z którymi współpracował w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, informacje niezbędne do przeprowadzenia diagnozy zjawiska przemocy domowej w powiecie (Policja, Prokuratura, ZI gmin z terenu powiatu oraz specjalistyczne ośrodki wsparcia z terenu województwa podkarpackiego) oraz monitoringu realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze (Policja, ops, Poradnia Psychologiczno-Pedagogicznej, Prokuratura, Zespołu Kuratorskiego Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Jaśle).

(akta kontroli: tom I, str. 102-105, 127-152; tom II, str. 7-29)

PCPR współpracowała z SOW w zakresie zapewnienia osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w tym Ośrodku, na podstawie zawartego porozumienia (por. pkt 3.1-3.2 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli: tom I, str. 153-155; tom II, str. 585-586)

Centrum współpracowało z GOPS w Jaśle oraz MOPS w Jaśle w ramach realizacji zadań wynikających z Miejskiego i Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz poprzez udział w tworzeniu i aktualizowaniu informatora o formach pomocy dla osób i rodziny dotkniętych przemocą domową. Ponadto pracownicy Centrum uczestniczyli w pracach ZI oraz grup diagnostycznych działających przy tych ops, a pracownicy MOPS kierowali swoich klientów, a także osoby objęte procedurą Niebieskiej Karty⁴⁸ do skorzystania ze specjalistycznej pomocy w OIK.

⁴² Dalej: Policja.

⁴³ Dalej: Prokuratura.

⁴⁴ Dalej: Sąd.

⁴⁵ Dalej: SOW.

⁴⁶ Dalej: ZI.

⁴⁷ W Mieście Jasło oraz w Gminie Jasło.

⁴⁸ Dalej: NK.

Dyrektor wyjaśnił, że współpraca z MOPS była efektywna i skuteczna, została wypracowana na bazie doświadczeń i długoletniej współpracy. Współpraca ta dotyczyła udziału w pracach ZI oraz grup diagnostycznych, wymiany informacji oraz wspólnego uczestnictwa w szkoleniach tematycznych.

(akta kontroli: tom I, str. 127-131, 145-152; tom II, str. 388-393)

Wojewoda działając na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy* przekazywał PCPR procedury postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą domową, materiały instruktażowe, zalecenia dla osób realizujących te zadania. Natomiast Centrum przesyłało do Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie⁴⁹ aktualizacje rejestru jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz dane dotyczące OIK.

(akta kontroli: tom I, str. 127-131, 152)

Dyrektor poinformował, że PCPR współpracowało ponadto z:

- ops poprzez kierowanie do OIK osób uwikłanych w problem przemocy domowej w celu udzielenia im specjalistycznej pomocy i wsparcia;
  - z Policją oraz komisariatami Policji na terenie powiatu jasielskiego w ramach prac w grupach diagnostyczno-pomocowych, poprzez motywowanie osób stosujących przemoc domową do skorzystania ze specjalistycznej pomocy oraz udzielanie specjalistycznej pomocy osobom z problemem przemocy domowej, które kierowane były do OIK przez dzielnicowych⁵
  - z ROPS poprzez udział w organizowanych szkoleniach;
  - z placówkami oświatowymi poprzez prowadzenie prelekcji dla rodziców, konsultacji dla nauczycieli i rodziców, zajęć profilaktyczno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej w formie warsztatowej;
  - z placówkami ochrony zdrowia (Ośrodkiem Psychoterapii w Jaśle, Poradnią Zdrowia Psychicznego w Jaśle, Poradnią Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Jaśle, Ośrodkiem Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży w Jaśle) oferującymi bezpłatną pomoc długoterminową dzieciom, młodzieży i osobom dorosłym w formie psychoterapii i konsultacji psychiatrycznych;
  - ze Stowarzyszeniem „Twój Potencjał” w Jaśle udzielającym bezpłatnej pomocy psychologicznej, prawnej i socjalnej osobom doznającym przemocy domowej;
  - z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Jaśle, Dziennym Domem Pomocy dla Osób Starszych w Jaśle poprzez prowadzenie prelekcji dla seniorów.
- Dyrektor wyjaśnił dodatkowo, że PCPR udzielał pracownikom socjalnym, asystentom rodzin, kuratorom sądowym, pedagogom i psychologom szkolnym informacji i wsparcia merytorycznego oraz konsultowanie podejmowanych przez nich działań w zakresie problematyki przemocy domowej.

(akta kontroli: tom I, str. 127-152)

W latach 2021-2023 pracownicy PCPR zwracali się do sądów w zakresie przemocy domowej w trzech przypadkach. W jednym z nich Centrum otrzymało postanowienia z Sądu dotyczące zmiany rodziny zastępczej dla dzieci objętych ich pieczą⁵⁰, a w dwóch pozostałych pozyskało informacje o zamknięciu procedury NK.

(akta kontroli: tom I, str. 127-131, 156-183)

Projekt Programu Przeciwdziałania Przemocy nie został przesłany do konsultacji gminom z terenu powiatu oraz Samorządowi Województwa Podkarpackiego, w celu zgłaszania ewentualnych, wzajemnych uwag, ponieważ, jak wynika z wyjaśnień Dyrektora, został poddany konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie na

⁴⁹ Dalej: PUW.

⁵⁰ Rozwiązano umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej.

stronie internetowej Centrum, z zaproszeniem do zapoznania się oraz przekazania uwag i spostrzeżeń. Do PCPR nie wpłynęły żadne uwagi dotyczące ww. projektu.

(akta kontroli: tom I, str. 127-131; tom II 242-244, 640-643)

PCPR posiadało wiedzę o dwóch podmiotach należących do organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu, które m.in. udzielały wsparcia i bezpłatnej specjalistycznej pomocy m.in. osobom doznającym przemocy domowej, tj. Ośrodek Psychoterapii w Jaśle oraz Ośrodek Wsparcia Stowarzyszenia „Twój Potencjał”. OKI informował swoich klientów o możliwości skorzystania z oferty ww. podmiotów (por. pkt 3.3 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli: tom I, str. 127-131; tom II, str. 589-592, 636)

Dyrektor, odnosząc się do ewentualnych barier dotyczących współpracy z innymi podmiotami, wskazał, że okres pandemii COVID-19 był czasem, w którym osoby dotknięte przemocą domową miały utrudniony dostęp do korzystania z pomocy specjalistycznej, jednak współpraca z służbami oraz instytucjami pomocowymi układała się dobrze.

(akta kontroli: tom I, str. 127-131)

1.3.

W okresie objętym kontrolą proponowane przez PCPR, w projekcie planu finansowego Centrum, środki na zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (w rozdziale 85205) były każdorazowo w całości uwzględniane w budżecie Powiatu i w latach 2022-2023 niezmienniane (w zakresie zadań własnych Powiatu). W 2021 r. zmniejszono plan wydatków o 30 000 zł, co wynikało z niewykonania zaplanowanych wydatków na wyposażenie i zakup materiałów. Dyrektor wyjaśnił, że *wydatki zaplanowane były z myślą o doposażeniu Ośrodka w sprzęt i wyposażenie umożliwiające efektywną realizację zadań wynikających z Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze⁵¹, a z uwagi na okres pandemii zaniechano dokonania tych zakupów.*

Ostatecznie planowano wydatkować odpowiednio: 20 200 zł w 2021 r. i w 2022 r. oraz 17 280 zł w 2023 r.

Dyrektor wskazał, że przy planowaniu środków na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej brano pod uwagę potrzeby wynikające z zadań przewidzianych w Programie Przeciwdziałania Przemocy i Programie Promującym Metody Wychowawcze.

PCPR prowadziło ewidencję wydatków przeznaczanych na realizację zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rozdziale 85205. Prowadzona ewidencja księgową pozwalała na ustalenie kosztów i źródeł finansowania tych zadań z podziałem na zadania własne i zlecone, a także ustalenie środków przeznaczonych na realizację poszczególnych programów dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej. W latach 2021-2023 na ww. zadania własne⁵² (ujęte w rozdziale 85205) Centrum wydatkowało odpowiednio 3 238,83 zł (16% planu⁵³), 1 939,87 zł (10%) i 2 742,60 zł (16%). Dyrektor wyjaśnił, że wydatki zaplanowane były z myślą o ewentualnym zatrudnieniu osoby lub firmy zewnętrznej do wykonania zadań dotyczących realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promujących Metody Wychowawcze, tj. na opracowanie programów, ich monitoring i ewaluację, opracowanie diagnozy powiatowej, superwizję dla specjalistów, przeprowadzenie szkoleń specjalistycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

⁵¹ M.in. sprzęt nagłaśniający, ekran TV, który miał być umieszczony na korytarzu Ośrodka w celu przekazywania klientom treści profilaktyczno-edukacyjnych i informacyjnych.

⁵² Środki wydatkowano wyłącznie na zadania własne.

⁵³ 6,5% do pierwotnego planu finansowego PCPR.

Środki te przeznaczano w całości na realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze. Ww. wydatki stanowiły odpowiednio w 2021 r. 0,02‰ wydatków ogółem Powiatu, a w latach 2022 i 2023 0,01‰ tych wydatków.

Wydatki ewidencjonowane w rozdziale 85205 nie obejmowały wszystkich kosztów związanych z realizacją ww. Programów, w tym dotyczących: udzielania specjalistycznej pomocy osobom uwikłanym w problem przemocy domowej; prowadzenia działań profilaktycznych; szkoleń i udzielania wsparcia osobom zajmującym się zawodowo pracą w obszarze pomocowym, opracowaniem diagnozy zjawiska przemocy domowej w powiecie; uczestnictwem pracowników Ośrodka w szkoleniach i konferencjach. Dyrektor wyjaśnił, że wydatki te zostały ujęte w rozdziale 85220 (ośrodki interwencji kryzysowej), zgodnie zatrudnieniem pracowników. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że nie jest w stanie podać kosztów ww. zadań (za wyjątkiem wydatków za udział w szkoleniach i konferencjach: 151 zł w 2022 r. i 323,90 zł w 2023 r.), ponieważ realizowane były przez pracowników OIK w ramach wynagrodzenia wypłacanego z rozdziału 85220.

(akta kontroli: tom I, str. 184-353, 448-449)

Dyrektor przedkładał Radzie Powiatu sprawozdania z działalności PCPR, które zawierały wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej, o których mowa w art. 112 ust. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁵⁴. Sprawozdanie z wykazem potrzeb na dany rok prezentowano na sesjach Rady Powiatu w dniach: 23 kwietnia 2021 r., 29 kwietnia 2022 r. oraz 17 maja 2023 r. W ramach ww. wykazu Dyrektor nie przedstawiał potrzeb związanych z realizacją zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej. Jednak potrzeby te wymienione zostały w projekcie Programu Przeciwdziałania Przemocy⁵⁵ przedstawionym przez Dyrektora Zarządowi Powiatu, a następnie przedłożonym Radzie Powiatu. Ponadto 9 marca 2022 r. Dyrektor przekazał Zarządowi Powiatu informację o możliwości pozyskania środków zewnętrznych na utworzenie pokoi hostelowych dla osób dotkniętych przemocą domową.

(akta kontroli: tom I, str. 184-212; tom II, str. 121-178, 593-598, 637-643)

W każdym roku objętym kontrolą, na podstawie przedkładanej przez Powiat analizy potrzeb dotyczących realizacji programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, Wojewoda przyznawał dotację celową na realizację zadań z zakresu administracji rządowej, tj. odpowiednio 9 000 zł, 8 314 zł i 7 034 zł. Program ten nie był jednak realizowany z powodu braku chętnych, w związku z tym środki z dotacji nie były wykorzystywane (por. pkt 2.2 niniejszego wystąpienia).

Ponadto w 2022 r. Powiat, w ramach konkursu ogłoszonego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, wystąpił o środki w wysokości 99 035,42 zł z programu osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. Dofinansowanie miało być przeznaczone na utworzenie pięciu miejsc hostelowych dla osób dotkniętych przemocą domową. Nie otrzymano jednak wsparcia, ze względu na uzyskanie niewystarczającej liczby punktów (por. pkt 3.1-3.2 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli: tom I, str. 213-242, 258-281, 295-315; tom II, str. 607-623)

Otrzymywane środki na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej były adekwatne do potrzeb wynikających z form świadczonej przez Centrum pomocy specjalistycznej, co potwierdzają wyjaśnienia Dyrektora. Dyrektor wskazał, że z powodu ograniczeń finansowych, nie było możliwości poszerzenia działalności

⁵⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 901, ze zm.

⁵⁵ W diagnozie zjawiska przemocy domowej oraz w analizie czynników ułatwiających i utrudniających skuteczną pomoc osobom doświadczającym przemocy domowej.

i oferty pomocowej Ośrodka poprzez utworzenie miejsc hostelowych dla osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, w tym z problemem przemocy domowej. W związku z tym Powiat złożył wniosek o zewnętrzne dofinansowanie utworzenia pięciu takich miejsc, jednak nie otrzymał dofinansowania.

(akta kontroli: tom I, str. 102-105, 184-187, 347-348)

1.4.

W okresie objętym kontrolą działalność PCPR w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej nie była kontrolowana przez podmioty zewnętrzne.

(akta kontroli: tom I, str. 354-358)

Wojewoda sprawował nadzór nad działalnością PCPR dotyczącą przeciwdziałania przemocy domowej za pośrednictwem prowadzonej sprawozdawczości z realizacji zadań z tym związanych. Za poszczególne lata objęte kontrolą PCPR wypełniało udostępnione⁵⁶ przez Podkarpacki Urząd Wojewódzki sprawozdanie w formie ankiety z *realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, realizacji niektórych zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy⁵⁷ oraz prowadzonych działań wobec uwikłanych w problem przemocy domowej.* Ponadto PCPR przedkładało Wojewodzie roczne sprawozdania z realizacji Krajowego Programu PP.

Dyrektor wskazał, że działania dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej były nadzorowane przez Wojewodę również poprzez weryfikowanie w latach 2021-2023 planowanych potrzeb finansowych na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

Dyrektor wyjaśnił, że *nie zgłaszano żadnych uwag i zastrzeżeń do zrealizowanych i ujętych w sprawozdaniu zadań i działań podejmowanych przez Centrum.*

(akta kontroli: tom I, str. 354-445)

1.5.

W okresie objętym kontrolą do PCPR nie wpłynęły skargi lub wnioski na działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

(akta kontroli: tom I, str. 123-124, 446-447)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

OBSZAR

2. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, a także pozostałych programów z tego zakresu

Opis stanu
faktycznego

2.1.

PCPR w 2021 r., w związku z przygotowaniem Programu Przeciwdziałania Przemocy, sporządziło diagnozę zjawiska przemocy domowej w powiecie. Diagnozę

⁵⁶ W Centralnej Aplikacji Statystycznej.

⁵⁷ Dalej: Krajowy Program PP.

opracowano w oparciu o analizę czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą domową⁵⁸, dane Ośrodka, a także dane statystyczne z lat 2018-2020 pozyskane od innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej, tj.: Policji, Prokuratury, ZI gmin działających na terenie powiatu, specjalistyczne ośrodki wsparcia z terenu województwa podkarpackiego. Z zebranych danych wynika m.in., że w 2020 r. wszczęto 286 procedur NK⁵⁹, a w stosunku do 347 osób istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą (w tym 83 małoletnich).

W diagnozie tej sformułowano osiem wniosków i rekomendacji, w tym wskazano, że:

- występują potrzeby związane z zapewnieniem pomocy w formie schronienia osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej,
- należy podejmować działania zmierzające do rozbudowy sieci wsparcia dla osób znajdujących się w kryzysie m.in. poprzez poszerzenie działalności OIK o nowe formy pomocy,
- należy, w miarę możliwości, rozszerzać zasoby kadrowe o wykwalifikowanych specjalistów w celu zwiększenia dostępu do uzyskania bezpłatnej, profesjonalnej pomocy ludziom znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych,
- należy podejmować działania informacyjne oraz edukacyjne na temat zjawiska przemocy domowej oraz możliwości szukania pomocy, jak również na temat zagrożeń związanych z używaniem alkoholu i środków psychoaktywnych,
- należy podejmować działania profilaktyczno-edukacyjne wśród dzieci i młodzieży w celu ukazywania alternatywnych form spędzania czasu wolnego i zapobiegania występowaniu zachowań ryzykownych,
- należy rozważyć wprowadzenie innowacyjnych form informowania o możliwości skorzystania z pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz sposobów motywowania do udziału w programie⁶⁰.

Wnioski i rekomendacje zostały wykorzystane do opracowania Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze poprzez zaplanowanie działań i inicjatyw.

W następnych latach Centrum corocznie opracowywało diagnozę zjawiska przemocy domowej⁶¹ korzystając z analizy czynników sprzyjających i utrudniających pomoc dotkniętym przemocą domową, danych OIK oraz danych statystycznych przekazanych przez ww. podmioty zaangażowane w przeciwdziałania przemocy domowej. Ponadto w ramach diagnozy sporządzonej w 2022 r. skorzystano z konsultacji z grupą mieszkańców powiatu (klientami ops) przeprowadzonych w formie anonimowej ankiety dotyczącej zjawiska przemocy domowej. A przy diagnozie za lata 2020-2023 wzięto pod uwagę informacje o czynnikach sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą domową pozyskane od ops. Z przedstawionych w diagnozach danych wynika m.in., że wszczęto 326⁶² w 2021 r., 301⁶³ w 2022 r. i 317⁶⁴ w 2023 r. procedur NK, a w stosunku do 361 osób (w tym 49 małoletnich) w 2021 r., 306 (w tym 32 małoletnich) w 2022 r. i 350 (w tym 94 małoletnich) w 2023 r. istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą. Dyrektor wskazał, że prawdopodobnymi powodami wzrostu

⁵⁸ Na podstawie analizy danych statystycznych, dokumentacji Ośrodka, wywiadów z przedstawicielami kadry pomocy społecznej oraz klientami OIK. Analiza stanowiła integralną część diagnozy.

⁵⁹ Z tego 253 przez Policję, a 33 przez ZI.

⁶⁰ Ponadto: częstotliwość występowania oraz wykrywalność zjawiska przemocy domowej w powiecie w latach 2018-2020 była porównywalna, a liczba osób korzystających z pomocy w Ośrodku w roku 2020 była niższa niż w latach 2018-2019 (prawdopodobnie z powodu epidemii COVID-19 oraz związanych z tym obostrzeniach).

⁶¹ Tj.: w 2022 r. (za lata 2020-2021), w 2023 r. (za lata 2020-2022) oraz w 2024 r. (za lata 2020-2023).

⁶² Z tego 278 przez Policję, a 48 przez ZI.

⁶³ Z tego 247 przez Policję, a 54 przez ZI.

⁶⁴ Z tego 238 przez Policję, a 79 przez ZI.

liczby małoletnich dotkniętych przemocą domową był: wzrost świadomości społecznej, w tym dzieci i młodzieży na temat zjawiska przemocy domowej oraz możliwości jej przeciwdziałania, kompanie społeczne i zajęcia profilaktyczne prowadzone w szkołach oraz nowelizacja przepisów prawnych i zwrócenie uwagi na rolę pracowników oświaty w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, w tym wszczynaniu procedury NK.

W diagnozach tych formułowano rekomendacje, które w większości pokrywały się z wnioskami z diagnozy przeprowadzonej w 2021 r., tj. dotyczące potrzeby zapewnienia pomocy w formie schronienia, rozbudowy sieci wsparcia, podejmowania działań informacyjnych oraz edukacyjnych, a także profilaktyczno-edukacyjnych, rozważenia wprowadzenia innowacyjnych form informowania o możliwości skorzystania z pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W związku z tym ww. rekomendacje uwzględnione zostały przy opracowywaniu Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze.

W celu realizacji ww. rekomendacji wystąpiono do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej o dofinansowanie zadania polegającego na utworzeniu miejsc hostelowych.

OIK od września 2020 r. znajdował się na parterze budynku przy ulicy Modrzejewskiego 12 w Jaśle. Dysponował pięcioma pokojami, w tym dwoma do pracy indywidualnej i jednym do pracy grupowej oraz poczekalnią. Wcześniej siedziba Ośrodka mieściła się w budynku Starostwa Powiatowego w Jaśle. Dyrektor wyjaśnił, że w budynku Starostwa osoby wymagające pomocy nie miały zapewnionego poczucia dyskrekcji i prywatności, ze względu na dużą liczbę osób przemieszczających się po budynku. Zmiana siedziby Ośrodka w znacznej mierze wpłynęła na poprawę komfortu pracy i jakości świadczonej pomocy.

Ponadto jak wskazał Dyrektor:

- zmiana siedziby OIK pozwoliła dostosować warunki lokalowe do potrzeb klientów i pracowników, zatrudnić pedagoga w pełnym wymiarze etatu oraz rozbudować sieć wsparcia poprzez wprowadzenie grupowych form pomocy, a uzyskanie przez pracownika Ośrodka tytułu Specjalisty Psychoterapii Uzależnień zwiększyło dostępność do pomocy osobom z problemami uzależnienia, współuzależnienia, syndromem DDA;
- w ramach działalności profilaktyczno-edukacyjnej pracownicy OIK prowadzili warsztaty profilaktyczne dla dzieci i młodzieży szkolnej, rozpowszechniali broszury, ulotki m.in. na temat komunikacji bez przemocy, cyberprzemocy, FAS, uzależnień, właściwych metod wychowawczych, a na stronie umieszczali informacje oraz artykuły na temat zjawiska przemocy domowej, komunikacji w rodzinie oraz bezpiecznego korzystania z Internetu;
- w ramach naboru informacje o programie korekcyjno-edukacyjnym przekazywano ops (ZI), służbom, instytucjom, kadrze pomocy społecznej podczas szkoleń, rozsyłano i przekazywano ulotki informujące o programie, jego celach, informacje wywieszano na tablicy ogłoszeń Ośrodka, edukowano pracowników o sposobie prowadzenia rozmowy motywującej z osobą podejrzaną o stosowanie przemocy.

(akta kontroli: tom II, str. 3-117, 388-393, 624-635)

Badania ankietowe dotyczące przemocy domowej przeprowadzone w 2022 r. wykazały, że jednym z głównych czynników występowania tej przemocy jest nadużywanie alkoholu. Również coroczne diagnozy zjawiska przemocy domowej potwierdzały fakt wysokiej korelacji stosowania tej przemocy z problemem nadużywania alkoholu. W związku z tym w diagnozie przeprowadzonej za lata 2020-

2022 oraz 2020-2023 rekomendowano dostosowanie programów pomocowych adekwatnie do tego problemu.

Dyrektor wyjaśnił, że w sytuacji występowania problemu nadużywania alkoholu lub uzależnienia w rodzinie z problemem przemocy dostosowywano odpowiednio plan pracy pomocy i pracy z klientem doświadczającym przemocy⁶⁵. W sytuacji pracy w kontakcie indywidualnym z osobą stosującą przemoc domową mającą problem uzależnienia również odpowiednio dostosowano plan pracy i pomocy⁶⁶. Ponadto w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową obszar oddziaływań edukacyjnych zawiera zagadnienia dotyczące kształtowania umiejętności rozpoznawania zachowań ryzykownych prowadzących do uzależnienia od środków psychoaktywnych (w tym alkoholu) oraz zależności występujących między zażywaniem środków psychoaktywnych a stosowaniem przemocy.

(akta kontroli: tom II, str. 41-120)

Dyrektor przedstawiając ograniczenia i bariery (dotyczące regulacji prawnych, środków finansowych, wypalenia zawodowego pracowników socjalnych) związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, które utrudniały bądź uniemożliwiały skuteczne działania w tym zakresie odniósł się do wniosków z diagnoz zjawiska przemocy domowej na terenie powiatu. Wskazał na ograniczenia dotyczące braku hostelu na terenie powiatu, braku narzędzia wykonawczego zobowiązującego sprawców przemocy do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym oraz nadmiar obowiązków pracowników działających na terenie powiatu w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej i problem ich wypalenia zawodowego.

(akta kontroli: tom I, str. 102-105; tom II, str. 41-113)

2.2.

W okresie objętym kontrolą na terenie powiatu realizowano dwa, opracowane przez PCPR, programy związane z przemocą domową, tj. Program Przeciwdziałania Przemocy oraz Program Promujący Metody Wychowawcze, przyjęte na lata 2021-2025.

Przygotowane przez PCPR projekty ww. Programów zostały przekazane Zarządowi Powiatu 14 kwietnia 2021 r., który następnie przedstawił je w tym samym dniu Radzie Powiatu. Programy te zostały przyjęte do realizacji, w wersjach przedłożonych projektów, w dniu 23 kwietnia 2021 r., tj. blisko z czteromiesięcznym opóźnieniem (por. sekcja „Stwierdzone nieprawidłowości”).

Przy przygotowaniu Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze wykorzystano założenia i dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy domowej ujęte w diagnozie zjawiska przemocy domowej na terenie powiatu, przeprowadzonej w 2021 r. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że w trakcie opracowania Programów osobiście lub telefonicznie konsultowano potrzeby w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej z przedstawicielami instytucji pomocowych z terenu powiatu, wykorzystując m.in. uczestnictwo w pracach ZI.

Dyrektor wyjaśnił, że Programy te zostały poddane konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie na stronie internetowej PCPR zaproszenia do zapoznania się z treścią projektów oraz przekazaniem uwag. Wskazał, że strona internetowa Centrum, na której umieszczono zaproszenie do konsultacji Programów przestała działać

⁶⁵ Poprzez omawianie treści o tematyce mechanizmów uzależnienia, współuzależnienia, sytuacji dzieci w rodzinie z problemem uzależnienia i przemocy, edukowano klientów w zakresie umiejętności motywowania i kierowania osoby uzależnionej do podjęcia leczenia odwykowego.

⁶⁶ Poprzez wprowadzanie treści związanych z omówieniem wpływu uzależnienia na funkcjonowanie systemu rodzinnego, relacje, komunikację, wychowanie dzieci, edukowano na temat mechanizmów uzależnienia, wykorzystywano techniki dialogu motywującego do budowania motywacji do podjęcia leczenia odwykowego, ukazywano zależności między nadużywaniem alkoholu a eskalacją zachowań przemocowych, itp.

w grudniu 2022 r. z powodu awarii. Jednocześnie poinformował, że nie zgłoszono żadnych uwag i spostrzeżeń do zamieszczonych Programów.

(akta kontroli: tom I, str. 127-131; tom II, str. 30-40, 121-224, 245-250)

W ww. Programach podano najważniejsze problemy związane z przemocą domową, zidentyfikowane na podstawie diagnozy zjawiska przemocy domowej w powiecie (wymienione w pkt 2.1 niniejszego wystąpienia). W Programach tych wykazano także ujęte w powyższej diagnozie lokalne czynniki sprzyjające i utrudniające skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Do czynników utrudniających zaliczono m.in.: przekonania, mity i stereotypy pozwalające na przemoc; niewystarczające zasoby kadrowe (dot. wykwalifikowanych specjalistów); brak całodobowego ośrodka oraz hostelu na terenie powiatu dla osób znajdujących się w kryzysie, w tym doznających przemocy domowej; korelacja osób nadużywających alkoholu ze stosowaniem przemocy domowej; słabe umiejętności wychowawcze oraz bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodziców/opiekunów prawnych; kryzys wywołany stanem epidemii COVID-19.

(akta kontroli: tom II, str. 30-40, 147-219)

Celem głównym Programu Przeciwdziałania Przemocy było przeciwdziałanie występowaniu przemocy domowej oraz zwiększenie skuteczności udzielanej pomocy i ochrony osób doznających przemocy na terenie powiatu. Dla realizacji celu głównego, w harmonogramie Programu, zdefiniowano pięć celów szczegółowych:

- podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej (cel 1), dla którego określono trzy działania, w tym: opracowanie i rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy domowej; opracowanie i realizacja kampanii edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;
- podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (cel 2), dla którego określono trzy działania, w tym: udzielanie wsparcia i specjalistycznej pomocy osobom/rodzinom w zakresie kształtowania prawidłowych i pożądanych postaw wychowawczych, porozumiewania się bez przemocy; organizacja zajęć, projektów, konkursów profilaktycznych w celu poszerzenia wiedzy na temat zjawiska przemocy, konstruktywnych form porozumiewania się;
- podejmowanie działań na rzecz ochrony osób doznających przemocy domowej (cel 3), dla którego określono pięć działań, w tym: udzielanie pomocy psychologicznej, terapeutycznej i prawnej osobom doświadczającym przemocy domowej; realizacja grupowych form pomocy (zajęć/grup wsparcia/spotkań edukacyjno-terapeutycznych/grup terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą domową); współpraca z policją, ops, instytucjami oświaty i ochrony zdrowia m.in. w zakresie realizacji procedury NK; inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową;
- podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (cel 4), dla którego określono trzy działania: organizacja szkoleń/spotkań/zajęć/warsztatów/grup wsparcia dla pracowników instytucji realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej; udzielanie specjalistycznej pomocy i wsparcia osobom zawodowo zajmującymi się pracą z osobami uwikłanymi w przemoc domową; udział w szkoleniach, konferencjach tematycznych;
- zwiększanie skuteczności oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową (cel 5), dla którego określono cztery działania, w tym: opracowanie i realizacja programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych; udzielanie specjalistycznej pomocy w formie konsultacji indywidualnych lub poradnictwa w zakresie radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów i radzenia sobie w sytuacjach trudnych bez zachowań przemocowych.

Celem głównym Programu Promującego Metody Wychowawcze było promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży w rodzinach zagrożonych przemocą w powiecie. Dla realizacji celu głównego, w harmonogramie Programu, zdefiniowano cztery cele szczegółowe:

- uświadamianie i edukacja rodziców/opiekunów na temat praw i obowiązków rodzicielskich, właściwych metod i form wychowawczych, radzenia sobie w sytuacjach trudnych, konsekwencji prawnych związanych ze stosowaniem niewłaściwych metod wychowawczych (cel 1), dla którego określono dwa działania: opracowanie oraz rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat właściwych metod wychowawczych, itp.; publikacja artykułów/informacji w media lokalnych oraz na stronach internetowych instytucji na temat zjawiska przemocy wobec dziecka, właściwych postaw rodzicielskich, znaczenia rodziny w procesie wychowawczym;
- propagowanie pozytywnych postaw rodzicielskich i relacji rodzinnych wśród społeczności lokalnej (cel 2), dla którego określono trzy działania, w tym: pogadanki/prelekcje/warsztaty dla rodziców dotyczące prawidłowych metod wychowawczych, właściwych sposobów komunikacji z dzieckiem; konkursy profilaktyczne dla dzieci promujące właściwe relacje dziecko-rodzice;
- zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy rodzinom dysfunkcyjnym z terenu powiatu (cel 3), dla którego określono pięć zadań, w tym: udzielanie kompleksowej pomocy specjalistycznej dla rodzin znajdujących się w kryzysie; poradnictwo psychoedukacyjne dla rodziców/opiekunów oraz specjalistów; działania interwencyjne dla rodzin zagrożonych lub dotkniętych przemocą;
- podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu udzielania pomocy i wsparcia rodzinom zagrożonym wystąpieniem przemocy lub dotkniętych przemocą (cel 4), dla którego określono dwa działania: organizowanie szkoleń/konferencji, spotkań tematycznych; udział w szkoleniach, konferencjach tematycznych.

W Programach tych przyjęto, że zadania związane z wykonaniem celów szczegółowych mają charakter ciągły i będą realizowane w latach 2021-2025 (w okresie obowiązywania Programów), w zależności od potrzeb. Nie opracowywano rocznych planów działań (planów operacyjnych). Dyrektor wyjaśnił, że *cele oraz zadania przewidziane w Programach mają charakter ciągły, ponieważ trudno wyznaczyć, a tym samym ograniczać możliwość realizacji konkretnego zadania do np. jednego roku. Zadania przypisane do konkretnych celów szczegółowych są realizowane adekwatnie do potrzeb klientów oraz innych instytucji działających na terenie powiatu, np. placówek oświatowych. Ponadto, zarówno w Krajowym Programie PP na rok 2021 oraz Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021, które były wykładnią do opracowania Powiatowego Programu, zakładano, że cele zawarte w Programach będą realizowane w formie pracy ciągłej przez cały okres ich realizacji.*

Dla wykonania celu głównego oraz celów szczegółowych Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze zbiorczo określono źródła finansowania⁶⁷ oraz przewidziane efekty, a dla poszczególnych celów szczegółowych wskazano zbiorczo działania, realizatorów⁶⁸ oraz wskaźniki.

Dyrektor wyjaśnił, że *głównym realizatorem zadań zawartych w Programach jest PCPR. Natomiast inne podmioty wymienione w Programie, to instytucje wspierające działania PCPR. Realizują zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w ramach zadań własnych, które wpisują się w cele powiatowych programów.*

⁶⁷ Środki finansowe pochodzące z: budżetu Powiatu, budżetu państwa (na dofinansowanie zadań własnych oraz na finansowanie zadań zleconych), innych programów i grantów, a dla Programu Przeciwdziałania Przemocy także z budżetu Województwa.

⁶⁸ W różnym układzie dla poszczególnych celów szczegółowych: PCPR, OIK, ops, Policja, Sąd, Prokuratura, szkoły i placówki oświatowe, ZI, Starostwo Powiatowe w Jaśle.

Szczegółowe określenie i narzucenie terminu realizacji poszczególnych działań mogłoby destabilizować pracę instytucji pomocowych, których nadrzędnym celem jest zapewnienie specjalistycznej pomocy i bezpieczeństwa osobom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych. Również w pracy PCPR priorytetem jest zapewnienie bezpieczeństwa i udzielanie specjalistycznej pomocy osobom uwikłanym w problem przemocy, co wyznacza kierunek podejmowanych działań – adekwatnie do potrzeb i sytuacji. Następnie realizowane są zadania z obszaru profilaktyczno-edukacyjnego. Ciągły charakter realizacji zadań stanowi czynnik ułatwiający skuteczną i efektywną realizację programów powiatowych i wpływa na ich kompatybilność z programami realizowanymi przez inne instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej na terenie powiatu.

(akta kontroli: tom I, str. 349-353; tom II, str. 147-219, 245-250)

W ww. Programach dla poszczególnych celów szczegółowych przyjętymi wskaźnikami była liczba (m.in. opracowanych diagnoz, zorganizowanych projektów), bez wskazania docelowych wartości. Takie określenie wskaźników uniemożliwiało pomiar ich osiągnięcia oraz monitorowania w czasie (por. sekcja „Stwierdzone nieprawidłowości”).

(akta kontroli: tom II, str. 147-219, 245-250)

PCPR prowadziło coroczny monitoring wykonania Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze, w formie informacji o podjętych w danym roku działaniach, pozyskanych od ich realizatorów, bez oceny skuteczności działań programowych (por. sekcja „Stwierdzone nieprawidłowości”).

Monitoring przedstawiany w formie odrębnego sprawozdania, a także stanowił integralną część sprawozdań rocznych z działalności PCPR⁶⁹.

Dyrektor wyjaśnił, że *podmioty zaangażowane w realizację Programów na bieżąco kontaktowały się telefonicznie, osobiście lub pisemnie z Centrum w celu konsultowania, wsparcia merytorycznego, wypracowania efektywnej pomocy podczas realizacji zadań wynikających z Programów.*

Centrum sporządziło raport z ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy za lata 2021-2023. Z raportu tego wynika, że podejmowano działania w każdym z czterech podstawowych obszarów Programu, tj. w ramach Profilaktyki, diagnozy społecznej i edukacji; Ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą domową; Oddziaływania na osoby stosujące przemoc domową; Podnoszenia kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Nie udało się jednak zrealizować programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc⁷⁰, ponieważ, pomimo jego corocznego opracowania, prowadzenia rekrutacji i działań informacyjnych, do uczestnictwa w programie nie zgłosiła się ani jedna osoba.

W raporcie z ewaluacji stwierdzono, że podejmowane inicjatywy były zgodne z celami Programu, wpisywały się w potrzeby społeczności lokalnej oraz stworzyły pozytywny klimat społecznej akceptacji do wzmacniania działań i rozwiązań mających na celu poprawę sytuacji osób zagrożonych przemocą lub uwikłanych w problem przemocy domowej. Sformułowane wnioski z ewaluacji i rekomendacje wskazywały by kontynuować prowadzoną w latach 2021-2023 działalność.

⁶⁹ Do dnia zakończenia czynności kontrolnych (tj. 4 czerwca 2024 r.) nie sporządzono i nie przedłożono Radzie Powiatu sprawozdania z działalności PCPR za 2023 r.

⁷⁰ Działania dotyczące opracowania i realizacji tego programu, a następnie monitorowania zachowań osób stosujących przemoc po zakończeniu programu przewidziano dla celu szczegółowego (5) Zwiększenie skuteczności oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową Programu Przeciwdziałania Przemocy.

Ww. raport zawierał również wyniki anonimowych badań ankietowych wśród klientów Ośrodka, przeprowadzonych w celu poznania opinii na temat form pomocy oferowanych przez OIK oraz jakości i skuteczności udzielanej pomocy.

Nie przeprowadzono ewaluacji Programu Promującego Metody Wychowawcze. Dyrektor wyjaśnił, że ewaluacja tego Programu jest w trakcie opracowywania.

Program Przeciwdziałania Przemocy był spójny z Krajowym Programem PP oraz Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

(akta kontroli: tom I, str. 194-212; tom II, str. 221-224, 251-393, 639-662)

Zarząd Powiatu corocznie decydował o przystąpieniu do opracowania i realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową. Rezygnował jednocześnie z opracowania i realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową. Zadania te należały zgodnie z art. 6 ust. 4 pkt 2 i 3 ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy* do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Powiat.

Starosta Jasielski wyjaśnił, że podejmowano decyzję o odstąpieniu od opracowania i realizacji ww. programu z uwagi na problem z realizacją programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową z powodu braku chętnych do udziału w zajęciach. Starosta wskazał, że *głównymi powodami takiej decyzji było dążenie do realizacji przynajmniej jednego programu mającego na celu w szczególności powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym jej stosowaniem oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy, a także fakt, że preferowaną grupą uczestników w programie psychologiczno-terapeutycznym powinny być osoby, które uczestniczyły lub ukończyły program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, a takich nie było.*

Dyrektor wyjaśnił, że *mimo ciągłej rekrutacji do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym, ze względu na brak chętnych, nie realizowano tej formy pomocy. Ogłoszenie naboru do programu psychologiczno-terapeutycznego zmniejszyłoby szanse na zrealizowanie chociażby jednego z ww. programów.* Dyrektor wyjaśnił ponadto, że *podczas konsultacji indywidualnych z osobami stosującymi przemoc oraz podczas spotkań roboczych z innymi specjalistami badano potrzeby realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego. Klienci Ośrodka nie wskazywali takiej potrzeby oraz chęci uczestnictwa w programie. Natomiast osoby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej zwracały uwagę na brak chętnych do tego typu oddziaływań i sugerowały realizację wyłącznie programu korekcyjno-edukacyjnego.*

(akta kontroli: tom II, str. 397-399, 602-606, 640-643)

Rada Powiatu na każdy rok objęty kontrolą przyjmowała do realizacji program korekcyjno-edukacyjny opracowywany przez PCPR. Przedstawiciele innych podmiotów nie brali udziału w opracowaniu, ani nie przesłano im do konsultacji ww. Programu. Dyrektor wyjaśnił, że *wytyczne dotyczące założeń programu, treści merytoryczne oraz organizacji zajęć są zawarte w materiałach instruktażowych opracowywanych przez PUW. Nie ma konieczności włączania przedstawicieli innych podmiotów do tworzenia ww. programu.*

Przygotowane przez PCPR projekty ww. Programu zostały przekazane Zarządowi Powiatu odpowiednio 19 maja 2021 r., 16 maja 2022 r. i 13 lipca 2023 r., który następnie przedstawiał je Radzie Powiatu 20 maja 2021 r., 17 maja 2022 r. i 14 lipca 2023 r. Program ten na dany rok był przyjmowany do realizacji odpowiednio 27 maja 2021 r., 30 maja 2022 r. oraz 24 lipca 2023 r. Dyrektor wyjaśnił, że każdego roku planowano jedną edycję Programu rozpoczynającą się w terminie sierpień-wrzesień, aby umożliwić skorzystanie z udziału w Programie większej liczbie osób. Dodał, że

Program zawierał aktualne coroczne diagnozy zjawiska przemocy na terenie powiatu, których opracowanie odbywało się w pierwszym kwartale każdego roku. Ponadto Dyrektor wskazał, że Program na rok 2021 r. został przyjęty po zatwierdzeniu Programu Przeciwdziałania Przemocy, a na rok 2023 – 24 lipca 2023 r., ponieważ w czerwcu 2023 r. zaczęły obowiązywać znowelizowane akty prawne (rozporządzenia dot. realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych), co wymagało dostosowania treści zawartych w Programie do obowiązujących przepisów prawa.

(akta kontroli: tom II, str. 130-146, 245-250, 394-495)

Podstawą opracowania programu korekcyjno-edukacyjnego była sporządzana corocznie diagnoza zjawiska przemocy domowej w powiecie. Zakładano, że ww. Program będzie realizowany w systemie zamkniętym, w grupie liczącej około 10 osób lub mniejszej – po wyrażeniu zgody przez PUW. Obejmował 60 godzin pracy grupowej i dwie godziny pracy indywidualnej. Program skierowany był do osób stosujących przemoc domową, które zgłosiły się z własnej woli lub po skierowaniu przez właściwe podmioty, w tym uczestniczących w terapii leczenia uzależnienia, skazanych za czyny związane ze stosowaniem tej przemocy⁷¹. Ustalono, że podczas zgłaszania się i kwalifikacji nie obowiązywała rejonizacja, a uczestnikiem Programu będzie osoba, która pozytywnie przejdzie działania kwalifikacyjne, podpisze kontrakt oraz rozpocznie spotkania grupowe. Ustalono ponadto, że zajęcia w ramach tego Programu będą realizowane w miejscu wskazanym przez Powiat, z tym że mogą to być zasoby lokalowe instytucji, w których udzielana jest pomoc osobom doznającym przemocy domowej (PCPR, OIK bez miejsc całodobowych), pod warunkiem, że będą się odbywać wyłącznie po godzinach pracy danego podmiotu lub w dni wolne od pracy.

Informacje o programie oraz rekrutacji zamieszczano na stronie internetowej PCPR i tablicy ogłoszeń Ośrodka oraz przesyłano m.in. do ZI gmin z terenu powiatu, Policji, Prokuratury, Zakładu Karnego. Do uczestnictwa w programie nikt się nie zgłosił. Dyrektor wyjaśnił, że *pojedynczym osobom podejrzanym o stosowanie przemocy domowej była udzielana pomoc w formie konsultacji indywidualnych*. W okresie objętym kontrolą ww. pomoc udzielona została ośmiu osobom.

(akta kontroli: tom I, str. 97-101; tom II, str. 130-146, 242-250, 394-495)

2.3.

PCPR, za poszczególne lata objęte kontrolą, terminowo przedkładał Ministerstwu Rodziny i Polityki Społecznej sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu PP, w zakresie zadań przypisanych Powiatowi. Z ww. sprawozdań wynika m.in., że :

- w latach 2021-2023 nie realizowano działań w zakresie rozbudowy sieci i poszerzenia oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową – ośrodków interwencji kryzysowych (Krajowy Program PP pkt 2.1.6). Dyrektor wyjaśnił, że OIK zmienił swoją siedzibę w 2020 r. w celu rozbudowy bazy lokalowej oraz poprawy jakości i warunków pracy, a w 2022 r. podjęto działania służące poszerzeniu oferty Ośrodka, tj. złożono wniosek o dotację na utworzenie pięciu miejsc hostelowych, jednak nie otrzymano dofinansowania (por. pkt 3.1-3.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
- opracowano w 2021 r. dwie, a w 2022 r. i w 2023 r. po jednej informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy (Krajowy Plan PP pkt 2.2.1);
- opracowano i realizowano indywidualne zajęcia edukacyjne kierowane do osób dotkniętych przemocą domową, w szczególności w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc domową w 2021 r. dla 15, w 2022 r. 21 i w 2023 r. 30 osób dotkniętych przemocą domową. Nie opracowano

⁷¹ Od 2023 r. także skierowanych przez zespół interdyscyplinarny.

i nie realizowano ww. zajęć w działaniach grupowych (Krajowy Plan PP pkt 2.2.2). Dyrektor wyjaśnił, że Ośrodek prowadził grupowe zajęcia psychoedukacyjne, nie opracowano i nie realizowano natomiast grupowych zajęć edukacyjnych poświęconych wyłącznie tematyce przemocy domowej, ponieważ klienci nie przejawiali zainteresowania tą formą zajęć. Dyrektor poinformował jednocześnie, że wszystkie osoby doznające przemocy domowej były edukowane w ww. zakresie podczas konsultacji indywidualnych;

- realizowano pomoc w formie poradnictwa w 2021 r. wobec 15 osób dotkniętych przemocą domową, w 2022 r. 21 osób, a w 2023 r. 30 osób (Krajowy Plan PP pkt 2.3.2). Dyrektor wyjaśnił, że *wzrost ten wynika z negatywnego wpływu ograniczeń wynikających z pandemii COVID-19. Zakazy przemieszczania się, ograniczenie kontaktów społecznych zintensyfikowały występowanie zachowań przemocowych. Ograniczenie możliwości skorzystania ze specjalistycznej pomocy skutkowało poczuciem bezkarności osób stosujących przemoc i braku bezpieczeństwa osób doznających przemocy. Forma pomocy online w wielu przypadkach nie była możliwa do zrealizowania ze względu na brak przestrzeni i intymności do prowadzenia rozmowy. Zniesienie ograniczeń wynikających z pandemii umożliwiło skorzystanie ze specjalistycznej pomocy służb i instytucji, co spowodowało wzrost liczby klientów OIK. Ponadto, w 2021 roku zwiększono zasoby kadrowe Ośrodka, co wpłynęło na możliwość udzielania pomocy większej ilości osób;*

- w latach 2021-2023 nie opracowywano i nie realizowano programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą domową (Krajowy Plan PP pkt 2.3.3). Dyrektor wyjaśnił, że *podczas indywidualnych konsultacji oraz w trakcie uzyskiwania informacji zwrotnych od osób biorących udział w grupowych formach pomocy badano potrzeby klientów w zakresie zainteresowania uczestnictwem w grupowych zajęciach edukacyjnych. Głównym powodem odmowy uczestnictwa w grupowej formie pomocy, na który wskazywały osoby doznające przemocy, była obawa przed stygmatyzacją. Osoby doznające przemocy korzystały z pomocy terapeutycznej w formie pracy indywidualnej.*

- w powiecie działał OIK bez miejsc całodobowych, z pomocy którego skorzystało w 2022 r. 21 osób dotkniętych przemocą, a w 2023 r. 30 osób (Krajowy Plan PP pkt 2.3.5) (por. pkt 3.1-3.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego);

- w latach 2021-2023 w powiecie nie było żadnego przyjaznego pokoju przesłuchań (Krajowy Plan PP pkt 2.3.9). Dyrektor wyjaśnił, że *zgodnie z Krajowym Programem PP na rok 2021 zadanie: Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego przez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań wskazano do realizacji przez Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, sądy powszechne, Komendę Główną Policji. W związku z powyższym zadanie to nie zostało wpisane do Programów Profilaktycznych realizowanych przez Powiat. Dotychczas, zarówno Policja, jak również Sąd, nie informowali PCPR o potrzebie utworzenia przyjaznego pokoju przesłuchań;*

- w latach 2021-2023 nie monitorowano żadnej osoby po opuszczeniu specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy domowej, u których przemoc w rodzinie ustała (Krajowy Plan PP pkt 2.4.1). Dyrektor wyjaśnił, że w latach 2021-2023 PCPR nie skierował żadnej osoby doznającej przemocy domowej do SOW. W związku z powyższym nie monitorował sytuacji osób doznających przemocy domowej, które były kierowane do SOW przez inne instytucje, działające na terenie powiatu lub zgłosiły się do SOW bez skierowania;

- wskazano jako osoby stosujące przemoc domową w 2021 r. i w 2022 r. po trzy osoby, a w 2023 r. 4 osoby objęte procedurą NK (Krajowy Plan PP pkt 3.2.1);

- w latach 2021-2023 nie realizowano żadnego programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową zmierzających do zmiany wzorców zachowań, a także zmierzających do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych oddziaływaniami korekcyjno-edukacyjnymi lub psychologiczno-terapeutycznymi (Krajowy Plan PP pkt 3.4 i 3.5) (por. pkt 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego);

- w latach 2021-2023 nie wdrożono systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą domową i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia (Krajowy Plan PP pkt 4.4.2). Dyrektor wyjaśnił, że w latach 2021-2023 pracownicy PCPR bezpośrednio pracujący z osobami dotkniętymi przemocą domową i z osobami stosującymi przemoc nie zgłaszali potrzeby uczestnictwa w ww. formach wsparcia. Uczestniczyli natomiast w szkoleniach oraz konferencjach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

W Programie Przeciwdziałania Przemocy ujęto zadania określone w Krajowym Programie PP w pkt: 2.2.1, 2.2.2, 2.3.2 i 3.2.1 i 4.4.2. W okresie objętym kontrolą realizowano ww. zadania, z tym że określone w pkt 2.2.2 w ograniczonym zakresie.

Program Przeciwdziałania Przemocy nie zawierał zadań opisanych w Krajowy Programie PP w:

- pkt 2.1.6 dotyczącym rozbudowy sieci i poszerzenia oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową. Wyjaśnienia Dyrektor przedstawiono powyżej (sprawozdanie z realizacji pkt 2.1.6 Krajowego Planu PP);

- pkt 2.3.3 dotyczącym realizacji programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, rodzinnej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Wyjaśnienia Dyrektor przedstawiono powyżej (sprawozdanie z realizacji pkt 2.3.3 Krajowego Planu PP);

- pkt 2.3.5 dotyczącym zapewnienia osobom dotkniętym przemocą domową pomocy w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej, ponieważ, jak wyjaśnił Dyrektor, opracowano Procedury udzielania pomocy w OIK. Dyrektor dodał, że w latach 2021-2023 nie skierowano ani jednej osoby doznającej przemocy domowej do SOW, a osoby doznające przemocy domowej, które korzystały ze specjalistycznej pomocy w OIK były informowane o możliwości skorzystania z pomocy w formie schronienia w SOW;

- pkt 2.3.9 dotyczącym wzmocnienia ochrony osób dotkniętych przemocą domową w toku postępowania karnego przez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań. Wyjaśnienia Dyrektora przedstawiono powyżej (sprawozdanie z realizacji pkt 2.3.9 Krajowego Programu PP);

- pkt 2.4.1 dotyczącym monitoringu pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą, ponieważ, jak wyjaśnił Dyrektor, opracowane *Procedury udzielania pomocy w OIK, w tym procedury kierowanie do SOW w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie*, które przewidywały tworzenie planu pomocy osobie doznającej przemocy oraz monitorowanie sytuacji tej osoby po opuszczeniu ośrodka. Dyrektor dodał, że w latach 2021-2023 nie skierowano ani jednej osoby doznającej przemocy domowej do SOW, w związku z powyższym nie prowadzono takiego monitoringu;

- pkt 3.4.1 i 3.4.2 dotyczących programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc, ponieważ, jak wyjaśnił Dyrektor, w latach objętych kontrolą planowano wyłącznie realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową;

- pkt 3.5.1 dotyczącym opracowania i realizacji oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program

korekcyjno-edukacyjny lub psychologiczno-terapeutyczny. Dyrektor wyjaśnił, że *program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w latach 2021-2023 nie był realizowany ze względu na brak osób chętnych do udziału w programie, w związku z powyższym nie planowano realizacji programów wspierających dla osób, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny.*

(akta kontroli: tom II, str. 496-552)

2.4.

Prowadzona ewidencja księgową pozwalała na ustalenie kosztów realizowanych programów oraz zadań w podziale na zadania własne i zadania zlecone.

W okresie objętym kontrolą wydatki związane z przeciwdziałaniem przemocy ponoszone były wyłącznie na zadania własne Powiatu. Na realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy przeznaczono 4 652,85 zł z tego w 2021 r. 2 427,19 zł, w 2022 r. 666,56 zł, a w 2023 r. 1 559,10 zł, a na Program Promujący Metody Wychowawcze przeznaczono 3 268,45 zł, z tego w 2021 r. 811,64 zł, w 2022 r. 1 273,31 zł, a w 2023 r. 1 183,50 zł. Wydatki te ujęto w rozdziale 85205. Nie dotyczyły jednak wszystkich wydatków związanych z realizacją ww. Programów (por. pkt 1.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

W latach objętych kontrolą Zarząd Powiatu podejmował decyzję o rezygnacji z opracowania i realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc. Na opracowanie i realizację programu korekcyjno-edukacyjnego⁷² Powiatowi przyznawano dotację celową z budżetu państwa odpowiednio w wysokości: 9 000 zł w 2021 r., 8 314 zł w 2022 r. i 7 034 zł w 2023 r. Kwoty te były zgodne z wnioskowanymi. Nie występowało do Wojewody o przekazanie tych środków dotacji, ponieważ program ten w ww. okresie nie był realizowany z powodu braku chętnych do udziału w nim (por. pkt 2.2 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli: tom I, str.243-257, 283-294, 316-332; tom II, str. 553-555)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Przedłożenie projektu Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze ponad trzy miesiące od wygaśnięcia wcześniej obowiązujących⁷³, przez co naruszono obowiązek wynikający z art. 6 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. Zgodnie z tymi przepisami do zadań własnych powiatu należy w szczególności opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej oraz programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

Przygotowane przez PCPR projekty ww. Programów przekazano Zarządowi Powiatu 14 kwietnia 2021 r., który następnie przedstawił je w tym samym dniu Radzie Powiatu. Programy te zostały przyjęte do realizacji, w wersjach przedłożonych projektów, w dniu 23 kwietnia 2021 r.,

⁷² W latach objętych kontrolą Zarząd Powiatu rezygnował z opracowania i realizacji programów psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową.

⁷³ Wcześniej obowiązywały: Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2020 przyjęty do realizacji uchwałą nr LIV/392/2018 Rady Powiatu w Jasle z 24 maja 2018 r. oraz Powiatowy Program Profilaktyczny Promujący Prawidłowe Metody Wychowawcze w Rodzinach Zagrożonych Przemocą na lata 2018-2020 przyjęty do realizacji uchwałą nr LIV/391/2018 Rady Powiatu w Jasle z 24 maja 2018 r.

Dyrektor wyjaśnił, że podstawę do opracowania tych Programów stanowił Krajowy Program PP na rok 2021 r. który został przyjęty do realizacji uchwałą Rady Ministrów z 1 lutego 2021 r.⁷⁴, a także Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021⁷⁵, który został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego z 15 lutego 2021 r. Programy Powiatowe zostały opracowane, a następnie zaopiniowane i przyjęte do realizacji 23 kwietnia 2021 r. po ogłoszeniu programów Krajowego i Wojewódzkiego.

Skutkowało to tym, że w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 22 kwietnia 2021 r. Powiat nie posiadał przyjętych i realizowanych tych Programów.

Ponadto przedkładanie w poszczególnych latach objętych kontrolą Zarządowi Powiatu programu korekcyjno-edukacyjnego ponad cztery i sześć miesięcy od wygaśnięcia wcześniej obowiązującego, przez co naruszono obowiązek wynikający z art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. Zgodnie z tym przepisem do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

Przygotowany przez PCPR projekt ww. Programu na dany rok przekazywany był Zarządowi Powiatu odpowiednio 19 maja 2021 r., 16 maja 2022 r. i 13 lipca 2023 r., który następnie przedstawiał je Radzie Powiatu 20 maja 2021 r., 17 maja 2022 r. i 14 lipca 2023 r. Program ten przyjmowany do realizacji na dany rok odpowiednio 27 maja 2021 r., 30 maja 2022 r. oraz 24 lipca 2023 r.

Dyrektor wyjaśnił, że każdego roku planowano jedną edycję Programu rozpoczynającą się w terminie sierpień-wrzesień, aby umożliwić skorzystanie z udziału w Programie większej liczbie osób. Dodał, że Program zawierał aktualne coroczne diagnozy zjawiska przemocy na terenie powiatu, których opracowanie odbywało się w pierwszym kwartale każdego roku. Ponadto Dyrektor wskazał, że Program na rok 2021 r. został przyjęty po zatwierdzeniu Programu Przeciwdziałania Przemocy, a na rok 2023 – 24 lipca 2023 r., ponieważ w czerwcu 2023 r. zaczęły obowiązywać znowelizowane akty prawne (rozporządzenia dot. realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych), co wymagało dostosowania treści zawartych w Programie do obowiązujących przepisów prawa.

Skutkowało to tym, że w okresach od 1 stycznia 2021 r. do 18 maja 2021 r., od 1 stycznia 2022 r. do 15 maja 2022 r. oraz od 1 stycznia 2023 r. do 13 lipca 2023 r. Powiat nie posiadał przyjętego ww. Programu.

(akta kontroli: tom II, str. 121-220, 245-250, 400-491)

2. Sformułowanie wskaźników realizacji celów szczegółowych Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze w sposób uniemożliwiający pomiar poziomu ich osiągnięcia, co jednocześnie nie pozwalało na ustalenie, jaki poziom będzie zadawalający oraz monitorowania go.

W ww. Programach dla poszczególnych celów szczegółowych przyjętymi wskaźnikami była „liczba”, bez wskazania konkretnych docelowych wartości. Np. w celu szczegółowym nr 1 Programu Przeciwdziałania Przemocy pn. Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej wskazano trzy działania, dla których określono zbiorczo następujące wskaźniki: „liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych”, „liczba opracowanych materiałów, liczba rozpowszechnionych materiałów”.

Dyrektor wyjaśnił, że programy powiatowe dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej mają charakter projektów profilaktycznych i opierają się na tzw. miękkich

⁷⁴ M.P. poz. 235.

⁷⁵ Kontynuacja Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

rezultatach, które w dużej części mają postać niematerialną, dotyczą w mniejszym stopniu kwestii wymiernych, a ich wystąpienia często nie można zweryfikować bezpośrednio w procesie monitoringu. Trudno jest zmierzyć zmianę postaw klientów, radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, itp., ponieważ zawsze jest to subiektywna ocena klienta. Trudno także założyć liczbę wszczynanych procedur NK, bo przemoc jest zjawiskiem dynamicznym. Trudno mierzalna jest także liczba ulotek, broszur rozdysponowywanych wśród klientów OIK, czy innych podmiotów. Nie precyzowano także liczby uczestników zajęć profilaktyczno-edukacyjnych, ponieważ jest to związane z przejawianą inicjatywą przez placówki oświatowe oraz możliwościami organizacyjnymi pracy w Ośrodku.

(akta kontroli: tom II, str. 147-219, 245-250)

3. W ramach corocznego monitoringu realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze zestawiano informacje o podjętych w danym roku działaniach, pozyskane od ich realizatorów, nie dokonując oceny skuteczności podejmowanych działań, co było niezgodne z tymi Programami.

W ww. Programach ustalono, że w ramach monitoringu systematycznie gromadzone będą dane dotyczące przebiegu i efektów realizacji Programu, a uzyskane informacje będą służyć sprawdzeniu skuteczności działań programowych.

Dyrektor wyjaśnił, że coroczne monitoringi miały na celu wyłącznie zbieranie, systematyzowanie danych i informacji na temat realizacji poszczególnych działań, a wnioski z monitoringu Programu Przeciwdziałania Przemocy realizowanego w latach 2021-2023 zawarte są w ewaluacji.

(akta kontroli: tom II, str. 147-219, 254-318, 339-393)

OCENA CZĄSTKOWA

PCPR zapewniło opracowanie i realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze po rozpoznaniu, w przeprowadzonej diagnozie, zjawiska przemocy domowej w powiecie. Przedłożyło projekty tych Programów Zarządowi Powiatu w kwietniu 2021 r., w związku z czym zostały przyjęte do realizacji z prawie czteromiesięcznym opóźnieniem. Określone w Programach wskaźniki uniemożliwiały pomiar poziomu ich osiągnięcia, co jednocześnie nie pozwalało na ustalenie, jaki poziom będzie zadawalający oraz monitorowania go.

Monitorując ww. Programy corocznie zestawiano podjęte działania, nie oceniając jednak ich skuteczności, czego wymagały Program.

Sformułowane wnioski i rekomendacje z ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy przeprowadzonej za latach 2021-2023 wskazywały by kontynuować prowadzoną dotychczas działalność

Centrum prowadziło ewidencję księgową w sposób umożliwiający ustalenie kosztów realizowanych programów oraz zadań w podziale na zadania własne i zadania zlecone, z tym że wydatki ujęte w rozdziale 85205 nie obejmowały wszystkich poniesionych na realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze.

W okresie objętym kontrolą Centrum przedkładało Zarządowi Powiatu projekty programu korekcyjno-edukacyjnego odpowiednio w maju 2021 r. i 2022 r. oraz w lipcu 2023 r., co powodowało, że przyjmowany był do realizacji z przeszło cztero- lub sześciomiesięcznym opóźnieniem. Powiat pozyskiwał od Wojewody środki dotacji na jego realizację tego Programu, jednak z powodu braku uczestników, nie realizował go.

3. Ochrona osób doznających przemocy domowej, w tym zapewnienie im miejsc w ośrodkach wsparcia lub interwencji kryzysowej

Opis stanu faktycznego

3.1-3.2.

Na terenie powiatu działał OIK, nie działał natomiast specjalistyczny ośrodek wsparcia udzielający pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej.

W OIK osobom uwikłanym w problem przemocy domowej udzielana była pomoc psychologa (certyfikowanego specjalisty PARPA w zakresie: przeciwdziałania przemocy domowej oraz specjalisty psychoterapii uzależnień), pedagoga (interwenta kryzysowego), pracownika socjalnego oraz radcy prawnego. Pomoc ta udzielana była m.in. w formie: konsultacji psychologicznych i pedagogicznych, interwencji kryzysowej, oddziaływań terapeutycznych, poradnictwa specjalistycznego oraz zapewnienia schronienia. Dyrektor wyjaśnił, że wsparcie udzielane było również telefonicznie, mailowo i online.

OIK udzielił specjalistycznej pomocy w 2021 r. 58 osobom, w tym 18 uwikłanym w problem przemocy domowej⁷⁶, przeprowadzając 304 konsultacje, w 2022 r. 85 osobom, w tym 24 uwikłanym w problem przemocy domowej⁷⁷, przeprowadzając 680 konsultacji i w 2023 r. 117 osobom, w tym 34 uwikłanym w problem przemocy domowej⁷⁸, przeprowadzając 636 konsultacji.

W okresie pandemii COVID-19 pracownicy udzielali poradnictwa specjalistycznego również za pomocą środków komunikacji zdalnej. Od 2021 r., w związku z poprawą bazy lokalowej Ośrodka, prowadzone były grupowe formy wsparcia, tj. warsztaty psychoedukacyjne dla seniorów oraz warsztaty kompetencji wychowawczych dla klientów Ośrodka oraz rodziców zastępczych. Prowadzone były również szkolenia dla rodziców zastępczych oraz dla kadr pomocy społecznej z powiatu obejmujące również tematykę dotyczącą przemocy domowej.

Dyrektor wyjaśnił, że docelowo w celu zwiększenia efektywności świadczonej pomocy, będą podejmowane działania zmierzające do poszerzenia działalności OIK. Dyrektor dodał, że poszerzenie tej działalności będzie można dokonać poprzez ewentualne zatrudnienie specjalisty do realizacji Ośrodka, gdy pojawią się dodatkowe możliwości lokalowe, gdyż oferta pomocowa OIK poza przemocą domową obejmuje szeroki zakres działań.

(akta kontroli: tom II, str. 388-393, 556-606, 624-635)

Ośrodek nie dysponował miejscami hostelowymi umożliwiającymi udzielenie natychmiastowej pomocy w formie schronienia osobom doświadczającym przemocy domowej. W tym celu PCPR 17 kwietnia 2015 r. zawarło ze SOW porozumienie, którego przedmiotem była wzajemna współpraca w zakresie zapewnienia osobom dotkniętym przemocą domową z terenu powiatu miejsc w tym Ośrodku. SOW zobowiązał się zapewnić osobom doświadczającym przemocy domowej oraz dzieciom pozostającym pod ich opieką schronienie⁷⁹, ochronę przed osobą stosującą przemoc, udzielenie natychmiastowej pomocy psychologicznej i prawnej, zorganizowanie niezwłocznie dostępu do pomocy medycznej, rozpoznanie ich sytuacji oraz ocenę ryzyka w zakresie zagrożenia ich bezpieczeństwa, udzielenie innej pomocy odpowiednio do potrzeb.

⁷⁶ 15 doznającym przemocy i trzem stosującym przemoc.

⁷⁷ 21 doznającym przemocy i trzem stosującym przemoc.

⁷⁸ 30 doznającym przemocy i czterem stosującym przemoc.

⁷⁹ Bez skierowania i bez względu na dochód przez okres trzech miesięcy z możliwością przedłużenia w przypadkach uzasadnionych sytuacją ofiary przemocy domowej.

Osoba doznająca przemocy domowej lub zagrożona jej wystąpieniem, korzystająca z pomocy OIK, była informowana o możliwości skorzystania z pomocy w formie schronienia w SOW.

Z danych przekazanych przez Dyrektora SOW wynika, że SOW dysponował 20 miejscami hostelowymi, które nie były przypisane do danego powiatu. Nie zdarzyła się w latach objętych kontrolą sytuacja braku miejsc. W latach 2021-2023 z pomocy SOW korzystało po dwie osoby z terenu powiatu. Na koniec poszczególnych lat z okresu 2020-2023 żadna z osób z terenu powiatu nie zamieszkiwała w hostelu. Dyrektora SOW poinformowała ponadto, że SOW udzielał wsparcia prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i socjalnego w systemie ambulatoryjnym, hostelowym i telefonicznym. Pomoc świadczona była bezzwłocznie (SOW pełnił dyżur całodobowo, całorocznie, bezpłatnie) i nie występowały żadne przeszkody w jej udzielaniu.

PCPR corocznie pozyskiwało od specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej działających na terenie województwa podkarpackiego informacje o liczbie osób z terenu powiatu, którym udzielona została pomoc. W każdym roku objętym kontrolą taka pomoc była udzielana dwóm osobom.

(akta kontroli: tom II, str. 242-244, 388-393, 556-561, 585-601)

W ocenie Dyrektora infrastruktura instytucji pomagającym osobom doznającym przemocy domowej (Ośrodka) była wystarczająca. Należy jednak zauważyć, że Centrum nie dysponowało na terenie powiatu miejscami umożliwiającymi udzielenie stacjonarnej pomocy ofiarom przemocy domowej, w tym schronienia. Na potrzeby związane z zapewnieniem pomocy w formie schronienia osobom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, w tym doznającym przemocy domowej zwrócono uwagę w Programie Przeciwdziałania Przemocy oraz w Programie Promującym Metody Wychowawcze. Ponadto ze sporządzanej corocznie diagnozy zjawiska przemocy domowej w powiecie wynikało, że jednym z czynników utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą domową był brak całodobowego ośrodka oraz hostelu na terenie powiatu dla osób znajdujących się w kryzysie, w tym doznających przemocy w rodzinie.

W celu rozszerzenia oferty pomocowej oraz w związku z ograniczeniami finansowymi, Powiat zwrócił się w 2022 r. do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej o dofinansowanie zadania polegającego na utworzeniu pięciu miejsc hostelowych⁸⁰ na terenie miasta Jasło dla osób dotkniętych przemocą domową⁸¹. We wniosku wskazano m.in., że utworzenie tych miejsc na terenie powiatu umożliwiłoby udzielanie kompleksowej pomocy i w sytuacji kryzysowej w celu odizolowania od sprawcy i opanowania kryzysu, Ośrodek mógłby zaoferować tymczasowe schronienie. Jednak, ze względu na uzyskanie niewystarczającej liczby punktów, nie otrzymał wsparcia.

Starosta Jasielski wyjaśnił, że ze względu na ograniczone możliwości lokalowe do 2020 r. siedziba OIK mieściła się w budynku Starostwa Powiatowego. Do dyspozycji Ośrodek miał jeden pokój z dwoma pokojami przejściowymi. Dlatego też w pierwszej kolejności podjęto decyzję o zmianie lokalizacji Ośrodka. Starosta poinformował ponadto, że Zarząd Powiatu będzie wsłuchiwał się w sugestie PCPR dotyczące zwiększenia efektywności świadczonej pomocy i w miarę możliwości finansowych i lokalnych będzie podejmował decyzje zmierzające do poszerzenia działalności OIK.

(akta kontroli: tom II, str. 30-113, 147-219, 388-393, 556-561, 585-639)

⁸⁰ Poprzez remont części budynku planowano utworzyć cztery pokoje, z tego dwa z miejscami noclegowymi, dzienny oraz dla pracownika (opiekun lub specjalista). Całkowity koszt zadania to 167 856,65 zł, w tym wnioskowana kwota dotacji 99 035,42 zł.
⁸¹ W ramach Programu Osiłowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.

3.3.

Na terenie powiatu funkcjonowały podmioty, które udzielały wsparcia i bezpłatnej specjalistycznej pomocy osobom doznającym przemocy domowej, tj. Ośrodek Psychoterapii w Jasle oraz Ośrodek Wsparcia Stowarzyszenia „Twój Potencjał”. Dyrektor wyjaśnił, że wiedzę o funkcjonowaniu tych instytucji oraz na temat ich oferty pomocowej PCPR uzyskał poprzez współpracę w Zespołach Interdyscyplinarnych z przedstawicielami danych instytucji, z informatorów o formach pomocy na terenie Miasta Jasła i Gminy Jasło, ze stron internetowych. PCPR systematycznie współpracuje z ww. instytucjami, które oferują bezpłatną pomoc długoterminową dzieciom, młodzieży i osobom dorosłym w formie wsparcia, pomocy psychologicznej, psychoterapii i konsultacji psychiatrycznych poprzez informowanie klientów Ośrodka o możliwości skorzystania z ich oferty pomocowej. Ww. instytucje nie świadczą pomocy w formie zapewnienia miejsc noclegowych.

Powiat nie partycypował w kosztach związanych z funkcjonowaniem tych podmiotów. Ponadto na terenie Miasta funkcjonował Lokalny Punkt Pomocy Pokrzywdzonym Prześstępstwem. Dyrektor wyjaśnił, że osoby uwikłane w problem przemocy domowej informowano o działaniu tego Punktu poprzez przekazywane dane o jego działaniu zawarte w informatorach o formach pomocy dostępnych na terenie Miasta i Gminy Jasło dla osób dotkniętych bądź zagrożonych przemocą domową oraz osób i rodzin będących w kryzysie. Dodał, że nie posiada informacji od klientów Ośrodka, czy korzystali z pomocy ww. Punktu.

(akta kontroli: tom I, str. 110-113; tom II, str. 589-592)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Opracowywanie i przedkładanie Zarządowi Powiatu projektów powiatowych programów dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej umożliwiającym terminowe ich przyjęcie do realizacji.
2. Zapewnienie formułowania wskaźników określonych w powiatowych programach dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej w sposób umożliwiający pomiar poziomu ich osiągnięcia oraz monitorowania go.
3. Ocenę skuteczności podejmowanych działań w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Programu Promującego Metody Wychowawcze, przy corocznym monitoringu tych Programów.

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o *NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o *NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o *NIK* należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 18 czerwca 2024 r.

Kontroler
Marek Sikora
główny specjalista
kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/